

Tersine V maksimal koşulu sağlasın.

$$v_1 \leq v_2 \leq \dots \leq v_i \leq v_{i+1} \leq \dots$$

şeklinde V nin elemanlarından oluşan bir artan zincir alalım.

$U = \{v_i : i \geq 1\} \neq \emptyset$. Kabulümüzden dolayı U nun bir maksimal elemanı vardır. Bu eleman v_n olsun. Her $i \geq 1$ için $v_n \leq v_{n+i} \in U$ old. $v_n = v_{n+i}$ olmak zorundadır. Dolayısıyla zincir durur.

□

Tanım. R bir halka olsun. Eğer R 'nin tüm ideallerinin kümesi $\mathcal{I}_R$ kapsama bağıntısına göre bir kısmî sıralı küme olarak artan zincir koşulunu (ya da denk olarak maksimal koşulu) sağlıyor ise o zaman R 'ye bir Noether halkası denir.

(Emmy Noether)

17. Teorem. Her TİB bir Noether halkadır.

Kanıt. R bir TİB olsun. R 'nin ideallerinin

$$I_1 \subseteq I_2 \subseteq \dots \subseteq I_i \subseteq I_{i+1} \subseteq \dots$$

şeklindeki bir artan zincirini alalım. $J = \bigcup_{i \geq 1} I_i$ olsun. J 'nin de ideal olduğunu biliyoruz. R TİB old. $J = (a)$ o.ş. bir $a \in R$ vardır. Özel $a \in J$ old. $a \in I_n$ o.ş. bir $n \geq 1$ vardır.

$$\Rightarrow J = (a) \subseteq I_n \subseteq I_{n+1} \subseteq I_{n+2} \subseteq \dots \subseteq J$$

$$\Rightarrow J = I_n = I_{n+1} = \dots$$

$\therefore R$ bir Noether halkasıdır.

18. Teorem Her TiB bir TÇAB'dir.

Kanıt. R 'nin sıfırdan farklı tersinir olmayan her elemanının sonlu tane indirgenmez elemanın çarpımı şeklinde yazılabildiğini göstereceğiz. Kabul edelim ki R 'nin sonlu tane indirgenmez elemanın çarpımı şeklinde yazılamayan sıfırdan farklı ve tersinir olmayan elemanları olsun. Bu elemanların kümesine A diyelim ve

$$\Psi = \{ aR : a \in A \}$$

kümesini düşünelim. $A \neq \emptyset$ old. $\Psi \neq \emptyset$. R Noether halkası old. Ψ kümesinin bir maksimal elemanı vardır. Bu eleman bR olsun, $b \in A$ old. b sonlu tane indirgenmez elemanın çarpımı şeklinde yazılamaz. Özel olarak b 'nin kendisi de indirgenmez olamaz. Dolayısıyla $b = cd$ o.s. tersinir olmayan c ve d elemanları vardır. d tersinir olmadığından $bR \subsetneq cR$. Benzer şekilde $bR \subsetneq dR$. $cR, dR \notin \Psi \Rightarrow c$ ve d sonlu tane indirgenmez elemanın çarpımı şeklinde yazılabılır. $b = cd$ old. bu durum bir çelişkidir.

Tetkik kısmı ödev olarak bırakılmıştır.

□

7. Alıştırma Teorem 18'in kanıtını tamamlayınız.

$\mathbb{Z}[\sqrt{-5}]$ bir TÇAB olmadığından TiB de değildir.

8. Alıştırma. $\mathbb{Z}[\sqrt{-5}]$ halkasının temel olmayan bir idealini

$$\begin{aligned} \text{bulunuz. } f: \mathbb{Z}[x] &\rightarrow \mathbb{Z}[\sqrt{-5}] & \ker(f) &= (x^2+5) \\ x &\mapsto \sqrt{-5} & \mathbb{Z}[x]/(x^2+5) &\cong \mathbb{Z}[\sqrt{-5}] \end{aligned}$$

$$I/(x^2+5) \quad I \supseteq (x^2+5)$$

$$(5, x) \supseteq (x^2+5) \quad (5, x)/(x^2+5)$$

$(5, \sqrt{-5})$ ideali düşünülebilir.

Tanım. R bir halka ve $\emptyset \neq S \subseteq R$ olsun. Eğer

(i) $1 \in S$

(ii) her $s_1, s_2 \in S$ için $s_1 s_2 \in S$

ise S 'ye R 'nin bir çarpımsal kapalı alt kümesi denir.

— $f \in R \setminus \{0\}$ için $\{f^i : i \geq 0\}$ kümesi R 'nin bir çarpımsal kapalı alt kümesidir.

— $P \in \text{Spec}(R)$ için $R \setminus P$ kümesi R 'nin bir çarpımsal kapalı (a.k.) alt kümesidir.

— $\{P_\lambda\}_{\lambda \in \Lambda} \subseteq \text{Spec}(R)$ ise $R \setminus (\bigcup_{\lambda \in \Lambda} P_\lambda)$ R 'nin bir a.k. alt kümesidir.

19. Teorem. R bir halka, $I \triangleleft R$, S R 'nin bir a.k. alt kümesi olmak üzere $I \cap S = \emptyset$ olsun. O zaman $P \supseteq I$ ve $P \cap S = \emptyset$ o.s. $P \in \text{Spec}(R)$ vardır.